TARPTAUTINIO BAUDŽIAMOJO TEISMO PROKURORO DISKRECIJOS RIBŲ PROBLEMINIAI ASPEKTAI

Renata Vaišvilienė
Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Tarptautinės ir Europos Sąjungos teisės
katedros doktorantė
Saulėtekio al. 9, I rūmai, LT-10222 Vilnius
Tel. (+370 5) 236 61 79
El. paštas: renata.vaisviliene@tf.vu.lt

Straipsnyje analizuojami pagrindiniai Tarptautinio baudžiamojo teismo prokuroro diskrecijos sampratos, teisinio reglamentavimo ir praktinio įgyvendinimo aspektai. Straipsnis skiriamas sričiai, kuri 1998 metų Romos diplomatinėje konferencijoje sukėlė bene daugiausiai diskusijų, – prokuroro proprio motu *galioms, jų riboms ir įgyvendinimui. Autorė straipsnyje analizuoja* proprio motu *sampratą, Romos statuto 15, 18, 53 straipsnio nuostatų turinį ir santykį, kuris reikšmingas apibūdinant prokuroro diskrecijos ribas ir turi lemiamos įtakos jurisdikcijos aktyvinimo, situacijos priimtinumo proceso sėkmei, taigi ir visam procesui Tarptautiniame baudžiamajame teisme. Be to, straipsnyje apžvelgiamos prokuroro veiksmų teisminės kontrolės galimybės ir analizuojami praktiniai prokuroro neveikimo atvejai.*

The article deals with the general aspects of the concept, legal regulation and practical implementation of the prosecutorial discretion of the Prosecutor of the International Criminal Court. This area, related with the proprio motu *powers, their limits and practical realization, was the most controversial during the Rome diplomatic conference in 1998. In the article the Author analyses the concept of the* proprio motu*, its content and relation among Articles 15, 18 and 53 of the Rome Statute. These issues are significant for the determination of the limits of the prosecutorial discretion and has determinant influence on the triggering of the jurisdiction, on the procedure of admissibility of the situation and therefore on the overall procedure of the International Criminal Court. Moreover, the Article deals with possibilities of the judicial control of the prosecutor and analyses practical examples of the prosecutorial inactivity.*

Įvadas

Procesiniai aspektai, pradėti formuluoti *ad hoc* tribunolų Ruandai ir buvusiai Jugoslavijai, Tarptautinio baudžiamojo teismo (toliau – TBT) Romos statute [1; 2] įgavo nuolatinę formą ir buvo detalizuoti Proceso ir įrodinėjimo taisyklėse [3]. *Ad hoc* tribunolų Proceso ir įrodinėjimo taisyklės buvo pirmosios tokios kodifikuotos taisyklės ir galėjo būti tobulinamos daug dažniau ir pačių teismų iniciatyva, o Romos statutas, esantis valstybių kompromiso rezultatas, nustatė kur kas griežtesnes Proceso ir įrodinėjimo taisyklių keitimo ar pildymo taisykles [22, p. 514]. Vadovaujantis Romos statuto 51 straipsniu pakeitimus siūlo Teismas, o priima Valstybių narių asamblėja. Teisminė normų kūrimo galimybė nustatyta tik išimtiniais atvejais[1].

[1] Romos statuto 51 straipsnio 3 dalyje numatoma: „Priėmus Proceso ir įrodinėjimo taisykles, esant neatidėliotinai būtinybei, jei šios taisyklės nenumato kokios

Dabar Tarptautiniame baudžiamajame teisme procesas vyksta tik ikiteisminio tyrimo stadijoje. Artimiausiu metu planuojama, kad *Lubanga* byla bus perduota Teisminio tyrimo kolegijai. Prokuroro vaidmuo ikiteisminėje stadijoje yra pagrindinis, o turint galvoje, kad nuo 2002 metų, kada TBT pradėjo veikti, ikiteisminis tyrimas vyksta esant keturioms situacijoms, prokuroro diskrecijos klausimai yra itin aktualūs. Prokuroro diskrecijos klausimas, kalbant apie TBT, keliamas todėl, kad pirmiausia ši sritis siejama su galimybe pažeisti valstybės suverenitetą. Romos dipomatinėje konferencijoje, svarstant prokuroro dikreciją reglamentuojančias nuostatas, taip pat buvo nerimaujama, kad prokuroras, turėdamas pernelyg išplėstas galias, galės pradėti politiškai motyvuotą persekiojimą. Tačiau kai kalbama apie TBT prokuroro diskrecijos galias, būtų neteisinga teigti, kad TBT prokuroro galios yra mažiau apribotos nei atitinkamų pareigūnų *ad hoc* tribunoluose.

Aiškumo dėlei derėtų pateikti diskrecijos sampratą, kuria bus vadovaujamasi analizuojant TBT prokuroro galias. Teisės teorijoje pateikiama diskrecijos samprata jurisprudencijos požiūriu turi tris aspektus: 1) diskrecija suprantama kaip disponuojančio subjekto teisė pasirinkti principus, pagal kuriuos jis veiks; 2) kaip vieno teisės subjekto vienašališkai pasirinktas sprendimas, kuris liečia kitus subjektus, ir 3) diskrecija kaip pasirinkimas iš to, ką teisė leidžia [14, p. 2]. Pasirinkimas, įvardijamas kaip pagrindinis diskrecijos elementas, yra apribotas teisės, nustatančios ribas, bei atitinkantis teisėtumo reikalavimus, t. y. neperžengiantis nustatytų ribų [14, p. 2].

Tarptautiniame baudžiamajame procese prokuroro diskrecijos samprata pirmiausiai siejama su jurisdikcijos aktyvinimu, bylos primtinumo nustatymu, tyrimo inicijavimu, persekiojimu, galių apimtimi teisminio proceso eigoje, pareigų vykdymu ir teismine prokuroro veiksmų kontrole. Šie aspektai iš esmės apibūdina prokuroro instituciją kaip stiprią arba suvaržytą teisinio reglamentavimo ir leidžia spręsti apie jos nepriklausomumą bei galimybę daryti įtaką procese. Tokioms savybėms apibūdinti dažnai pasitelkiama nacionalinė prokuroro institucijos samprata. „Prokuroro diskrecijos sąvokos perėmimas iš nacionalinės teisės, kur ji buvo sukurta ir tinkamai integruota svertų ir atsvarų sistemoje, egzistuojančioje daugumoje demokratijų, ir įdiegimas naujai besiformuojančioje tarptautinės baudžiamosios teisės srityje, kur nėra tokių struktūrų ir kur politika turi svarbų vaidmenį, nebus lengvai įgyvendinamas“ [13, p. 186].

Prokuroro galių reglamentavimas Romos statute

Pagrindinė prokuroro funkcija procese yra vykdomoji, t. y. nusikaltimų, patenkančių į TBT jurisdikciją, tyrimas ir persekiojimas. Šią funkciją prokuroras įgyvendina naudodamasis savo galiomis, reglamentuotomis Romos statute. Romos statuto 13 straipsnio c punktas, 15 straipsnis kartu su 53 ir 54 straipsniais suteikia prokurorui galias veikti TBT jurisdikcijos aktyvinimo ir situacijos[2]

nors konkrečios Teismui iškilusios problemos, teisėjai dviejų trečdalių balsų dauguma gali priimti laikinąsias taisykles, kurios bus taikomos tol, kol valstybių, Statuto Šalių, Asamblėja kitos eilinės arba nepaprastosios sesijos metu jos nebus priimtos, pakeistos arba atmestos.“

[2] Lietuviškame oficialiame Romos statuto vertime nėra vartojamas terminas „situacija“ ir angliškas

ikiteisminio tyrimo stadijoje. Pažymėtina, kad Statutas nedetalizuoja, kas laikoma tyrimu arba persekiojimu, tačiau nurodoma, kad „tyrimas“ apima veiksmus, atliekamus dėl situacijos ar asmens, o „persekiojimas“ – veiksmus dėl konkretaus asmens. Darytina išvada, kad persekiojimas yra vėlesnis ir konkretesnis procesas[3] [22, p. 540].

TBT proceso stadijų išskyrimas iš tiesų sudėtingas klausimas, nes šis procesas nėra nacionalinio baudžiamojo proceso atspindys. Greičiau tai savita ir neretai *sui generis* [plačiau žr. 16, p. 10–12] vadinama sistema. Tačiau manytina, kad TBT procese turėtų būti išskiriamos jurisdikcijos aktyvinimo[4], ikiteisminio tyrimo, teisminio nagrinėjimo ir apeliacijos stadijos[5]. Tiesa, gali būti keliamas klausimas, ar aktyvinimo stadija gali būti savarankiška. Tačiau ji turi savo išskirtinį objektą, apimantį jurisdikcijos aktyvinimą ir prieštaravimą šiam aktyvinimui, bei savarankišką tikslą – nuspręsti, aktyvinti ar ne TBT juridikciją. Be to, ši stadija turi savo šalis ir struktūrą. Šie elementai priklauso nuo to, kas iš galimų šalių teikia jurisdikcijos aktyvinimo prašymą – Saugumo Taryba, valstybė narė ar prokuroras [18, p. 42, 48; I.19].

Prokuroro diskrecijos ribas detalizuoja Romos statuto 15, 18 ir 53 straipsniai.

Romos statuto 15 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad prokuroras, remdamasis informacija apie nusikaltimus, priklausančius Teismo jurisdikcijai, gali pradėti tyrimą *proprio motu*. Šioje situacijoje, jeigu *notitia criminis* yra gaunama vadovaujantis 15 straipsnio c punktu, t. y. informacija, susijusi su nusikaltimais, patenkančiais į TBT jurisdikciją, pateikiama prokurorui iš kitų šaltinių, nei nurodyti 13 straipsnio a ir b punktuose (situacija perduodama valstybės narės arba Saugumo Tarybos), tai prokuroras savo iniciatyva pradeda TBT situacijos tyrimo procedūras, kurioms būtinas Ikiteisminio tyrimo kolegijos leidimas ir gali būti sustabdomos Saugumo Tarybos pagal 16 straipsnį. Nuostata dėl *proprio motu* galių Romos diplomatinėje konferencijoje iš tiesų kėlė nemažai ginčų. Probleminiai jos aspektai ir turinys analizuojami kitoje šio straipsnio dalyje.

Romos statuto 18 straipsnis skiriamas preliminariems[6] sprendimams, susijusiems

atitikmuo „situation“ verčiamas „nusikaltimas“. Tai laikytina svarbiu trūkumu, nes užsienio mokslininkų teorijoje, *travaux préparatoire* ir TBT praktikoje ypač pabrėžiamas angliškų terminų „situation“, „case“, „crime“ vartojimo skirtumas. Terminas „situation“ yra kur kas platesnis nei „case“ ar „crime“ ir apima visas aplinkybes, tokias kaip antai: ginkluoto konflikto situacija teritorijoje, šios situacijos kontekste padaryti nusikaltimai. Plačiau žr. Marchesi A. Comentary to Article 14 // In Triffterer O. (ed.) Commentary on the Rome Statute of the International Criminal Court. Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 1999. P. 358. Florian Razesberger. The International Criminal Court. The Principle of Complementarity – Peter Lang, 2006. P. 31. The Initiation of an Investigation (Articles 18, 19, 53). Internal Memorandum of the OTP Legal Advisory Section of the ICC. 27 February 2004, MoL 13-04227-1. P. 1.

[3] Cf. Romos statuto 13, 14, 15, 18 straipsnio 1 ir 2 dalys, 19 straipsnis.

[4] Angl. “triggering procedure”. Plačiau žr. Olásolo H. The Triggering Procedure of the International Criminal Court – Martinus Nijhoff, 2005; Olásolo H. The Triggering Procedure of the International Criminal Court, procedural treatment of the principle of complementarity and the role of the Office of the Prosecutor // International Criminal Law Review, vol. 5, issue 1, 2005, p. 121–146.

[5] Kai kurie autoriai neišskiria jurisdikcijos aktyvinimo stadijos kaip atskiros, o įtraukia ją į ikiteisminio tyrimo stadiją, pvz., žr. Röben V. The Procedure of the ICC: Status and Function of the Prosecutor // Max Planck Yearbook of United Nations Law, vol. 7, 2003, p. 532. Olásolo H. The Triggering Procedure of the International Criminal Court. Martinus Nijhoff, 2005.

[6] Lietuviškame oficialiame Romos statuto vertime 18 straipsnio pavadinime vartojamas terminas „išanksti-

su priimtinumu. Tai naujas straipsnis, kuriam analogiškų teisės normų nebuvo tarptautinėje baudžiamojoje teisėje. Jis taikomas tada, kai prokuroras veikia dėl valstybės šalies perduotos situacijos pagal Romos statuto 13 straipsnio a punktą arba kai situacijos tyrimas buvo pradėtas *proprio motu,* bet netaikomas atvejams, kai situaciją pagal Statuto 13 straipsnio b punktą perdavė Saugumo Taryba veikdama pagal Jungtinių Tautų Chartijos VII skyrių. Šis straipsnis turi keturis pagrindinius tikslus [I.17, p. 397]. Pirma, pabrėžti pagrindinę valstybių narių atsakomybę ir pareigą tirti ir persekioti už nusikaltimus, patenkančius į Teismo jurisdikciją. Antra, suteikti valstybėms narėms galimybę pareikšti, kad jos turi pagrindinę jurisdikciją anksčiausioje stadijoje, prieš prokurorui pradedant tyrimą. Trečia, šiomis nuostatomis siekiama užtikrinti, kad prokuroras, vykdydamas savo diskrecines galias, būtų kontroliuojamas. Ketvirta, Ikiteisminio tyrimo kolegija įtraukiama į procesą, siekiant užtikrinti proceso nešališkumą ir nepriklausomumą.

Romos statuto 53 straipsnis reglamentuoja esminius prokuroro diskrecijos aspektus, kai prokuroro galios imtis tiriamųjų veiksmų jau buvo aktyvintos [10, p. 702]. Vadovaudamasis šiuo straipsniu prokuroras sprendžia, pradėti situacijos tyrimą ar ne. Tačiau bet kurį iš šių sprendimų priima motyvuodamas aiškiai 53 straipsnyje reglamentuotais pagrindais. Ypač svarbu atkreipti dėmesį į šiame straipsnyje vartojamą terminiją ir atskirti šio straipsnio antrosios dalies taikymo sritį nuo 15 straipsnio reguliavimo srities. Pagal Romos statuto 53 straipsnio 1 dalį, išanalizavęs jam pateiktą informaciją ir nusprendęs, kad ji pasiekia privalomą realaus pagrindo ribą tyrimui pradėti, prokuroras imasi procesinių veiksmų. O antroji šio straipsnio dalis reglamentuoja vėlesnio etapo prokuroro veiksmus, kai, ištyręs visą turimą informaciją ir nustatęs, kad ji yra pakankamas pagrindas pradėti persekiojimą, jis toliau tęsia ikiteisminį procesą. Taigi ypač pabrėžtini skirtingi reikalavimai pagrindui: žemesnė riba (realus) ankstyvojoje stadijoje, reglamentuojamoje 53 straipsnio 1 dalyje, ir aukštesnė riba (pakankamas) vėlesnėje stadijoje pagal 53 straipsnio 2 dalį[7]. Romos statuto 53 straipsnio 1 dalyje nustatyta prokuroro pareiga įvertinti jam pateiktą informaciją. Taigi prokuroras šioje stadijoje neturi pareigos pats rinkti informaciją, nors Proceso ir įrodinėjimo taisyklių 104 taisyklė suteikia jam tokią galimybę. Tačiau Prokuratūros Teisinių konsultacijų skyrius pataria nepriimti sprendimų vien tik pagal pateiktą šalies informaciją [23, p. 1], ir tai visiškai pateisinama didele šališkumo ir neišsamios informacijos galimybe. Romos statuto 53 straipsnio 3 dalis skirta teisminei prokuroro diskrecijos kontrolei, o 4 dalyje nustatyta galimybė prokurorui savo nuožiūra pakeisti sprendimą dėl tyrimo inicijavimo ar baudžiamojo persekiojimo, įvertinus naujus faktus ar informaciją.

nis“ neatitinka angliškame tekste vartojamo termino „preliminary“ prasmės, nes šio straipsnio pagrindu priimami sprendimai tada, kai „prokuroras nusprendžia, kad yra pakankamas pagrindas pradėti tyrimą, arba pradeda tyrimą“. „Preliminarus“ šiuo atveju nurodo, kad sprendimai, priimami šioje stadijoje dėl situacijos, nėra galutiniai dėl bylos.

[7] Lietuviškame oficialiame Romos statuto vertime nedaroma skirtumo tarp angliškų terminų „reasonable“ ir „sufficient“, kurie kaip tik ir atspindi šį procesinį reikalavimą prokurorui, ir abu terminai verčiami „pakankamas“.

Kyla procedūrų, reglamentuojamų 15, 18 ir 53 straipsniuose, tarpusavio santykio klausimas. Šiuose straipsniuose nustatomi tie patys „realaus pagrindo“ reikalavimai, todėl nėra aišku, ar jiems taikomi tapatūs standartai. Be to, šiuose straipsniuose reglamentuojama galimybė prokurorui „pradėti tyrimą“, todėl keltimas klausimas, ar turimas galvoje tas pats procesinis veiksmas, taip pat kokia eilės tvarka šie straipsniai taikomi ir yra atliekami procesiniai veiksmai.

TBT prokuroro dskrecija jurisdikcijos aktyvinimo, priimtinumo ir ikiteisminio tyrimo stadijose

Tyrimo pradžia proprio motu

Vykstant Romos statuto parengiamųjų darbų procesui, nuostatos, suteikiančios prokurorui *proprio motu* galias, įtvirtinimas kėlė daugiausiai nesutarimų reglamentuojant TBT jurisdikcijos aktyvinimą. Paskutinės Parengiamojo komiteto sesijos metu, 1998 metų kovo balandžio mėnesiais, dar egzistavo dvi vyraujančios pozicijos dėl *proprio motu* galių suteikimo. Pirmoji – Teismas turi turėti nepriklausomą prokurorą, kad pats būtų veiksminga tarptautinė teismo institucija, galinti teisti ir užkardyti sunkiausių nusikaltimų darymą. Be tokios institucijos Teismas negalėtų veikti tokiomis situacijomis, kai dėl politinių ar kitokių priežasčių nei valstybė narė, nei Saugumo Taryba negali ar nenori veikti. Pirmoji teisminė prokuroro veiksmų kontrolė, jų nuomone, buvo galima tik patvirtinant kaltinimus. Antroji delegacijų grupė pabrėžė didesnę politiškai motyvuotų ir nereikšmingų procesų grėsmę *proprio motu* galių suteikimo atveju [9, p. 361].

Įtampą tarp šių dviejų pozicijų sumažino kovo mėnesį pateiktas Argentinos ir Vokietijos pasiūlymas[8], numatantis prokurorui galimybę *ex officio* inicijuoti procesą, bet nustatant aiškiai apibrėžtus saugiklius, leisiančius išvengti politiškai motyvuotų ir nereikšmingų procesų [15, p. 181]. Toks pasiūlymas buvo pagrindas dabartinei Romos statuto 15 straipsnio nuostatai, o minėti saugikliai – tai visų pirma įtvirtinta teisminė kontrolė, be to, nustatyta Saugumo Tarybos teisė atidėti tyrimą ar persekiojimą pagal 16 straipsnį bei atsakomybė valstybėms narėms, kuri, nors yra netiesioginė, bet būtina siekiant palaikymo ir sklandaus prokuroro institucijos funkcionavimo. Romos statuto 15 straipsnis iš esmės liko identiškas Argentinos ir Vokietijos pasiūlymui, išskyrus neįtrauktą nuostatą dėl Ikiteisminio tyrimo kolegijos pareigos atsižvelgti į priimtinumo aspektus.

Romos statuto 15 straipsnio formuluotė nesudaro pagrindo valstybių narių iškeltoms abejonėms dėl politiškai motyvuotų procesų ir užtikrina prokuroro nepriklausomumą. Ikiteisminio tyrimo kolegijos leidimas tęsti tyrimą, pradėtą *proprio motu,* yra ne vienintelis saugiklis. Kitos galimybės užtikrinti prokuroro tinkamą naudojimąsi galiomis yra numatytos priimtinumo nuostatose, nusikaltimų sudėtyse ir jų kvalifikavimo kriterijuose, taip pat prokuroro kandidatūros svarstymo ir tvirtinimo procedūrose. Be to, papildoma kliūtis nevaldomai proku-

[8] 1998 m. kovo 25 d. Argentinos ir Vokietijos pasiūlymas dėl 46 straipsnio, UN Doc. A/AC.249/1998/W.G.4/DP.35. Taip pat žr. Gurmendi S. F. The Role of the International Prosecutor // In Roy S. Lee. The International Criminal Court. The Making of the Rome Statute. The Hague: Kluwer Law International, 1999. P. 175–188.

roro iniciatyvai yra kaltinimų asmenims, padariusiems nusikaltimus, patenkančius į Teismo jurisdikciją, pateikimas. Pagaliau Teismo jurisdikcijos apribojimai ir pirmiau minėta galimybė Saugumo Tarybai atidėti tyrimą ar persekiojimą yra pakankamos garantijos ir tinkama prokuroro veiksmų kontrolė [9, p. 363].

Paanalizuokime *proprio motu* turinį. *Proprio motu* teisė, įtvirtinta Romos statuto 15 straipsnio 1 dalyje, prokurorui leidžia veikti savo iniciatyva, be jokio formalaus perdavimo ar formalios pareigos pradėti tyrimą [9, p. 365]. Ar prokuroras turi pareigą pradėti tyrimą? Manytina, kad diskrecijos suteikimas prokurorui suponuoja pareigos nebuvimą, o 15 straipsnio 1 dalyje vartojami žodžiai „gali pradėti" bei 53 straipsnio 2 dalyje numatyta galimybė prokurorui vienašališkai nuspręsti nepradėti baudžiamojo persekiojimo iš esmės reiškia ne ką kita, o tik pagrindinę iniciatyvos teisę tiriant ir persekiojant už padarytus nusikaltimus [12, p. 75]. Palyginti, pavyzdžiui, Tarptautinio baudžiamojo tribunolo buvusiai Jugoslavijai (toliau – TBTJ) statuto [5] 18 straipsnio 1 dalyje nustatoma, kad prokuroras turi diskreciją pradėti tyrimą *ex officio* ir „nuspręsti, ar yra pakankamas pagrindas tęsti" tyrimą, pagrįstą jos ar jo „gautos ar atskleistos informacijos" įvertinimu. Pirmoji teisminės kontrolės apraiška – tik pateikus kaltinimus Teisminio tyrimo kolegijai pagal TBTJ Statuto 19 straipsnį, o TBT teisminė kontrolė pagal Romos statuto 15 straipsnio 3 dalį prasideda kreipimusi į Ikiteisminio tyrimo kolegiją jau po preliminaraus tyrimo.

Tam, kad prokuroras pasinaudotų savo diskrecija, jam reikia gauti *notitia criminis*. Iš esmės *notitia criminis* pasiekia TBT ir jurisdikcija aktyvinama trimis būdais, reglamentuotais Romos statuto 13 straipsnyje, t. y. situaciją perduoda valstybė narė, Saugumo Taryba arba pats prokuroras gauna informaciją iš įvairių šaltinių[9]. Procesas, pradėtas *proprio motu*, turi daugiau saugiklių valstybių suvereniteto atžvilgiu, nei pradėtas kitų minėtų dalyvių[10], nes toks procesas turi keletą etapų [12, p. 77]. Pirmiausia priimtinumo analizė, kurios metu vertinami *prima facie* aspektai pagal Romos statuto 17 straipsnį. Antra, kreipimasis į Ikiteisminio tyrimo kolegiją leidimo tęsti tyrimą. Antrasis etapas, nors ir sulėtina *proprio motu* pradėtą tyrimą, tačiau yra reikalingas nepriklausomumo ir nešališkumo saugiklis.

Tačiau *prima facie* atveju kyla neaiškumų, ar iš tiesų aktyvinti jurisdikciją pirminio tyrimo metu galima vien tik pagal 17 straipsnį, nustatantį atvejus, kada Teismas nusprendžia nepriimti situacijos, baigti tyrimą. Jurisdikcijos aktyvinimo stadijoje iš esmės gali būti atliekamas tik pirminis situacijos tyrimas, kurio metu įvertinti sudėtingus valstybės nenoro aspektus, detaliai reglamentuotus 17 straipnyje, yra iš tiesų beveik neįmanoma. Todėl tikėtina, kad bet kuri situacija, kurioje pradėtas nacionalinis

[9] Prokuroras pagal Romos statuto 15 straipsnio 2 dalį gali gauti informaciją iš valstybių, Jungtinių Tautų institucijų, tarpvyriausybinių arba nevyriausybinių organizacijų arba kitų, jo nuomone, tinkamų patikimų šaltinių.

[10] Saugumo Tarybos situacijos perdavimo Ikiteisminio tyrimo kolegija neturi teisės peržiūrėti ir tokiu atveju netaikomas 18 straipsnis, reglamentuojantis pareigą pranešti valstybėms narėms apie pradėtą tyrimą; be to, logiškai tikriausiai nebūtų taikomas 16 straipsnis dėl Saugumo Tarybos teisės atidėti tyrimą. Pagal: Brubacher R. M. Prosecutorial discretion within the International Criminal Court // Journal of International Criminal Justice, vol. 2, 2004, p. 77.

procesas, turėtų būti *prima facie* automatiškai nepriimtina. Šiuo atveju iš tiesų būtinas nuodugnesnis tyrimas ir vykstančio nacionalinio proceso stebėjimas, todėl manytina, kad šioje stadijoje *prima facie* įvertinti neįmanoma. Bent jau valstybei to nenorint. [21, p. 71]

Romos statuto 15, 18 ir 53 straipsnių santykis

Atskleisti Romos statuto 15, 18 ir 53 straipsnių santykį ypač svarbu procesiniu požiūriu, nes šiuose straipsniuose reglamentuojamos procedūros turi lemiamą reikšmę jurisdikcijos aktyvinimo, situacijos priimtinumo proceso sėkmei, taigi ir visam procesui Teisme. Be to, tinkamas šiuose straipsniuose reglamentuojamų procedūrų taikymas turi įtakos valstybių ir asmenų, kurių atžvilgiu pradėtas tyrimas, garantijoms užtikrinti.

Parengiamųjų Romos statuto darbų procese nebuvo pakankamai laiko analizuoti jurisdikcijos aktyvinimo procedūrą reglamentuojančių straipsnių santykio. Pavyzdžiui, 53 straipsnio nuostatų randama jau Tarptautinės teisės komisijos projekte [10, p. 703], o dabartinio 15 straipsnio užuomazgos atsiranda tik paskutinių parengiamosios komisijos sesijų metu, dabartinio 18 straipsnio projektą pasiūlė Jungtinių Amerikos Valstijų delegacija paskutinėje parengiamosios komisijos sesijoje prieš pat Romos diplomatinę konferenciją [17, p. 397]. Be to, dėl 15 ir 18 straipsnių nuostatų susitarta tik likus kelioms valandoms iki Romos diplomatinės konferencijos pabaigos [15, p. 187].

Tokia situacija neleido Romos statute aiškiai atsakyti į klausimus dėl 15, 18, 53 straipsnių taikymo eiliškumo, vartojamų terminų vienodo taikymo jų reglamentuojamose procedūrose. Šiuose straipsniuose reglamentavimas itin išsamus ir nuostatos labai susijusios, todėl reikia detalesnės analizės.

Pirmiausiai reikėtų išsiaiškinti šių straipsnių **taikymo eiliškumą**. Yra autorių, teigiančių, kad tuo atveju, kai prokuroras *proprio motu* pradeda tyrimą, visų pirma būtina įvykdyti sąlygas, nustatytas 15 straipsnyje, kad galėtų būti taikomas 53 straipsnis. Be to, teigiama, kad būtų pradėtas taikyti 53 straipsnio mechanizmas, Ikiteisminio tyrimo kolegija turi leisti tęsti tyrimą [10, p. 702]. Tačiau yra kitokia nuomonė dėl šių straipsnių taikymo eiliškumo [21, p. 68]. Akivaizdu, kad Proceso ir įrodinėjimo taisyklių 48 taisyklė numato, jog „nustatant, ar yra realus pagrindas tęsti tyrimą pagal 15 straipsnio 3 dalį, prokuroras įvertins aplinkybes, nustatytas 53 straipsnio 1 dalies nuo a iki c punkto“. Darytina išvada, kad 53 straipsnis taikomas jau aiškinant 15 straipsnį, o ne po jo pritaikymo.

Be to, 18 straipsnio 1 dalis, kaip ir 15 straipsnio 3 dalis, skiriamos to paties etapo procesui (tik įvertinus jurisdikciją aktyvinantį subjektą), numatydamos atitinkamai, jog „prokuroras nusprendžia, kad yra pakankamas pagrindas pradėti tyrimą“ [1, 18 str. 1 d.]; ir kad „nusprendęs, jog yra pakankamas pagrindas tęsti tyrimą, prokuroras kreipiasi (…)“ [1, 15 str. 3 d.][11]. Tačiau

[11] Lietuviškame oficialiame Romos statuto vertime nedaroma skirtumo tarp angliškų terminų „commence“, „proceed“ ir „initiate“, kurie galėtų būti verčiami atitinkamai „pradėti“ ir „tęsti“ ir visi terminai verčiami „pradėti“. Tačiau atsižvelgiant į išsamią šio atvejo analizę, pateiktą Florian Razesberger, manytina, jog visi šie terminai reiškia tą patį. Žr. Razesberger F. The Internatio-

šiuo atveju Proceso ir įrodinėjimo taisyklėse nėra taisyklės, paaiškinančios šių nuostatų santykį ir taikymą. Pavyzdžiui, 55 taisyklės 2 dalis, nors ir sujungia 18 ir 17 straipsnius, nustatydama, kad „Ikiteisminė kolegija tiria prokuroro pareiškimą ir bet kokias pastabas, pateiktas valstybės, prašančios perduoti procesą pagal 18 straipsnio 2 dalį, ir, nuspręsdama sankcionuoti tyrimą, įvertins aplinkybes, nurodytas 17 straipsnyje“, tačiau ši nuostata apima tik 53 straipsnio 1 dalies b punktą, neišaiškindama kitų dviejų punktų[12].

Taigi, prokuroras, analizuodamas, ar yra realus pagrindas tęsti tyrimą, vadovaudamasis minėta 48 taisykle, turės taip pat *inter alia* analizuoti, ar „byla būtų priimtina pagal 17 straipsnį [1, 53 str. 1 d. b p.]. Būtų logiška šiame etape prieš taikant 15 straipsnio 3 dalį dėl kreipimosi į Ikiteisminio tyrimo kolegiją gauti pritarimą, taikyti 18 straipsnio 1 ir 2 dalis, reglamentuojančias kreipimąsi į valstybes nares ar susijusias valstybes, nes taip būtų gaunama sprendimui dėl priimtinumo priimti būtina valstybės reakcija.

Tačiau būtina nepamiršti, kad Proceso ir įrodinėjimo taisyklės, iš dalies paaiškinančios Romos statuto 15, 18 ir 53 straipsnių santykį ir jų taikymo eiliškumą, buvo patvirtintos tik 2002 m. rugsėjo 3–10 dienomis.

Prokuroro veiksmai patvirtina analizuotų procedūrų eiliškumą. 2004 m. kovo 3 d. situacija Kongo Demokratinėje Respublikoje (angl. *Democratic Republic of Congo*, toliau – DRC) buvo perduota TBT prokurorui. 2004 m. balandžio 23 d. TBT prokuroras Lui Moreno Ocampo paskelbė savo sprendimą pradėti pirmąjį TBT tyrimą [I.26] dėl įtariamų nusikaltimų, padarytų DRC teritorijoje nuo 2002 m. liepos 1 d. iki 2004 m. liepos 24 dienos. Prokuroras informavo valstybes nares apie savo ketinimą pradėti tyrimą. Po mėnesio, 2004 m. liepos 24 d., Prokuratūra įvykdė savo pirmąjį procesinį tiriamąjį veiksmą pasiųsdama pirmąją delegaciją į DRC [27]. 2006 m. rugpjūčio 28 d. Ikiteisminio tyrimo kolegija gavo dokumentą, išdėstantį kaltinimus Thomas Lubanga Dyilo ir įrodymų sąrašą. 2007 m. sausio 29 d. Ikiteisminio tyrimo kolegija patvirtino kaltinimus ir perdavė bylą Teisminei tyrimo kolegijai. Ši prokuroro praktika atitinka reikalavimą netirti valstybių informavimo laikotarpiu. Tačiau nors prokuroras paskelbė pradedantis tyrimą keletą dienų po informavimo, jis nepradėjo tyrimo šiek tiek ilgiau nei vieną mėnesį, kaip to reikalaujama Romos statuto 18 straipsnio 2 dalyje.

Kitas klausimas, kuris padės išsamiau atskleisti 15, 18 ir 53 straipsnių santykį, yra identiškų **terminų**, vartojamų šiuose straipsniuose, analizė.

---

nal Criminal Court. The Principle of Complementarity. Peter Lang, 2006. P. 72.

[12] Romos statuto 53 straipsnio 1 dalis:

Įvertinęs jam pateiktą informaciją, prokuroras pradeda tyrimą, jeigu nenusprendžia, kad nėra pakankamo pagrindo pagal Statutą imtis veiksmų. Priimdamas sprendimą, ar pradėti tyrimą, prokuroras įsitikina:

a) ar jo turima informacija suteikia pakankamą pagrindą manyti, kad buvo padarytas arba yra daromas Teismo jurisdikcijai priklausantis nusikaltimas;
b) ar ši byla yra arba būtų priimtina pagal 17 straipsnį; ir
c) ar, atsižvelgiant į nusikaltimo sunkumą ir nukentėjusiųjų interesus, vis dėlto yra rimtas pagrindas manyti, kad tyrimas nebus naudingas teisingumui.

Jei prokuroras nusprendžia, kad nėra pakankamo pagrindo imtis veiksmų ir jei jo sprendimas pagrįstas tik c punktu, jis apie tai praneša Ikiteisminio tyrimo kolegijai.

Realaus pagrindo reikalavimas iš esmės reiškia testą[13], kurio tikslas – nustatyti, ar yra pakankamų įrodymų tęsti persekiojimą. Realaus pagrindo testo kriterijai, taikomi preliminaraus tyrimo metu, pirmiausiai yra nustatymas, kad egzistuoja reali galimybė, jog nusikaltimai, patenkantys į TBT jurisdikciją, buvo padaryti. Toliau analizuojama, ar situacija būtų priimtina pagal 17 straipsnį. Pagaliau prokuroras, įvertinęs nusikaltimo sunkumą ir aukų interesus, turi nuspręsti, kad nėra esminių priežasčių manyti, jog tyrimas nepasitarnaus teisingumui. Sprendžiant pirmąjį klausimą, nėra būtina turėti pakankamai informacijos įrodyti visus nusikaltimo elementus ir turėti įrodymų prieš konkrečius asmenis. Turima informacija turi būti bendro pobūdžio [23, p. 3].

Romos statute realaus pagrindo reikalavimas siejamas su tuo pačiu proceso etapu – ikiteisminiu tyrimu, ir tai matyti iš reglamentavimo, t. y. tai, kad 15 straipsnio 1 ir 6 dalių ir 53 straipsnio 1 dalies nuostatose yra identiški terminai „pradėti tyrimą“ bei nuoroda į jau gautos informacijos analizę reiškia, kad nė vienas iš šių straipsnių negali būti taikomas. Atsižvelgiant į tai konstatuotina, jog realaus pagrindo reikalavimas yra siejamas su vienodais standartais, taikomais 15, 18 ir 53 straipsnių reglamentuojamiems procesiniams veiksmams [plačiau žr. 21, p. 68]. Vėlesniame tyrimo etape, reglamentuojamame 53 straipsnio 2 dalyje, kaip jau minėta anksčiau, surinktai informacijai ir įrodymams taikomas aukštesnis, „pakankamo pagrindo“, standartas. Pakankamumo reikalavimas siejamas su 58 straipsnio pagrindu išduodamais arešto orderiais ar šaukimais į teismą ir taikomas siejant jį su visu tyrimu, turint tikslą suformuluoti kaltinimus, todėl taikoma aukštesnė riba.

Prokuroro veiksmų teisminės kontrolės galimybės pagal Romos statutą

„Teigiama, kad „prokuroro diskrecija yra pagrindinis Statute įtvirtintas prokuroro nepriklausomybės įrodymas“ ir jam suteikiamos galios yra šio principo „atspindys“ [11, p. 702, 716]. Ir tai, aišku, yra būtent taip. Tačiau prokuroro nepriklausomybė TBT sistemoje susiduria su neabejotinomis ribomis, kurioms būtina skirti pakankamai dėmesio, kad būtų galima aiškiai įvertinti realias galias tyrimo ir persekiojimo procese“ [25, p. 1139].

Ikiteisminio tyrimo kolegijos veiksmai, ribojantys prokuroro diskreciją, pasireiškia „leidimu“ [1, 15 str. 3 ir 4 d.], „patvirtinimu“ [1, 53 str. 3 d. b p.] arba „peržiūrėjimu“ [1, 53 str. 3 d. a ir b p.]. Tarptautinių *ad hoc* tribunolų statutai bei Proceso ir įrodinėjimo taisyklės iš tiesų kur kas mažiau suvaržo prokuroro instituciją procesine kontrole. Kaip jau minėta, pirmoji teisminės kontrolės apraiška TBTJ procese – tik prokurorui pateikus kaltinimus Teisminio nagrinėjimo kolegijai pagal TBTJ statuto 19 straipsnį. TBTJ Proceso ir įrodinėjimo taisyklių [I.6] 61 taisyklė leidžia teisėjams peržiūrėti kaltinimus ir „pasiūlyti“ prokurorui pakeisti kaltinimų sąrašą. Tai yra vienintelė tokia galimybė. Be to, Teisminė nagrinėjimo kolegija pateikia tik siūlymus, kuriuos prokuroras gali priimti arba atmesti savo nuožiūra. Taip pat teisėjas, pateikęs siūlymus, negali dalyvauti svarstant teisme bylą [6, 15 t. c p.].

[13] Brubacher R. M. vartoja sąvoką „realumo testas“. Žr. Brubacher R. M. Prosecutorial discretion within the International Criminal Court // Journal of International Criminal Justice, 2004, vol. 2, p. 79.

Kitaip nei TBTJ procese, TBT Ikiteisminio tyrimo kolegijos veiksmai turi lemiamą reikšmę tolesnei proceso eigai: kreipimasis pagal Statuto 15 straipsnio 3 dalį dėl leidimo tęsti tyrimą gali nevienodai pabaigti situacijos tyrimą, pagal Statuto 53 straipsnio 3 dalies b punktą prokuroro sprendimas nutraukti tyrimą gali būti nepatvirtintas ir todėl procesas turės būti tęsiamas, o prokuroro sprendimo nutraukti tyrimą peržiūra pagal 53 straipsnio 3 dalies a punktą gali reikšti prokuroro sprendimo užginčijimą ir grąžinimą persvarstyti. Kita vertus, Statuto 53 straipsnio 3 dalies a punkto formuluotė, kurioje numatoma, kad valstybės narės, perduodančios situaciją, arba Saugumo Tarybos prašymu Ikiteisminio tyrimo kolegija prokuroro sprendimą nesiimti veiksmų „gali peržiūrėti“ ir „gali prašyti prokurorą persvarstyti“, kelia abejonių dėl teisminės kontrolės efektyvumo. Prokuroras, persvarstęs savo sprendimą, gali laikytis savo priimto sprendimo. Šiuo atveju kyla klausimas, ar iš tiesų šis Ikiteisminio tyrimo kolegijos veiksmas gali būti vadinamas teismine kontrole. Tačiau pažymėtina ir tai, kad prokuroro vienašalis sprendimas netęsti *proprio motu* pradėto tyrimo, nes nėra realaus pagrindo, negali būti peržiūrėtas [1, 15 str. 6 d.]. Aišku, kai situaciją perduoda valstybė narė arba Saugumo Taryba, bet koks prokuroro sprendimas nutraukti preliminarų tyrimą gali būti kvestionuojamas [1, 19 str.].

Pažymėtina, kad Ikiteisminio tyrimo kolegija gali vykdyti teisminę prokuroro reikšmingų sprendimų kontrolę tik esant prašymui[14], išskyrus atvejus, reglamentuotus Statuto 53 straipsnio 1 dalies c punkte ir 2 dalies c punkte, kada prokuroras, argumentuodamas tuo, kad persekiojimas nepadės teisingumui, nusprendžia nutraukti tyrimą. Tokį sprendimą kolegija peržiūri savo iniciatyva.

Prokuroro diskrecijos ribojimas yra logiškas valstybių konsensuso, siekiančio apsaugoti valstybių suverenitetą bei nustatyti vidinę svertų atsvarų sistemą, rezultatas. Romos statutas parengtas siekiant itin atsižvelgti į nacionalinio suvereniteto principą [25, p. 1179]. Kita vertus, prokuroro diskrecijos ribojimai yra labai vertingi – jie sumažina riziką, kad tyrimas ar persekiojimas bus nepagrįstai sustabdyti, be to, teisminė kontrolė užtikrina prokuroro veiksmų, įvertinant baudžiamąsias veikas, skaidrumą [26, p. 1180].

Prokuroro neveikimas

Diplomatinės Romos konferencijos metu valstybės, saugodamos savo suverenumą ir baimindamosi politiškai motyvuotų procesų, iš tiesų darė viską, kad būtų įtvirtintos aiškios nuostatos, sukuriančios atsvarą prokuroro *proprio motu* galioms. Romos statute plačiai reglamentuojama, kaip buvo analizuojama ankstesniuose skyreliuose, galimybės kontroliuoti prokuroro priimamų sprendimų pagrįstumą, skaidrumą. Tačiau Romos statute tiesioginių nuostatų dėl prokuroro kontrolės jam neveikiant nėra. Be to, Prokuratūros Teisinių konsultacijų skyrius konstatuoja, jog „nei Romos statutas, nei Taisyklės [3] nenurodo laikotarpio, per kurį prokuroras turi priimti sprendimą pradėti tyrimą“ [23, p. 4]. Tai pagrindžia ir keletos prokuroro neveikimo atvejų analizė.

[14] Pagal Romos statuto 15 straipsnio 3 dalį kreipiasi prokuroras, o pagal 53 straipsnio 3 dalies a punktą – valstybė, perdavusi situaciją.

Pradėjus Ugandos situacijos tyrimą ir išdavus arešto oderius dėl LRA (angl. *Lord Resistance Army*) vadų, prokuroras savo pasisakymuose leido suprasti, kad tolesnių persekiojimo veiksmų nebus imtasi [32]. Ikiteisminio tyrimo kolegija, susirūpinusi tolesniais prokuroro veiksmais, nusprendė surengti pasitarimą padėčiai aptarti [8]. Pasitarimas buvo uždaras, tačiau prokuroras prieš pasitarimą teigė, jog „nė vienas iš pasisakymų nereiškia, jog buvo priimtas sprendimas dėl „pakankamo pagrindo nebuvimo“ pagal 53 straipsnio 2 dalį“ [28]. Todėl, kaip buvo nurodoma, šiuo atveju nėra taikoma Teismo nuostatų 48 taisyklė [4], suteikianti galimybę Ikiteisminio tyrimo kolegijai prašyti prokurorą pateikti informaciją. Kitaip tariant, buvo aiškiai nurodyta, jog teisminė kontrolė šioje ankstyvoje tyrimo stadijoje neturi teisinio pagrindo.

Kitas pavyzdys – Centrinės Afrikos Respublikos (CAR) situacija, kuri 2005 m. sausio 7 d. buvo pačios valstybės narės perduota pagal Statuto 13 straipsnio a punktą. Prokuroras 2005 m. sausio 7 d. paskelbė, jog pradeda situacijos analizę dėl galimybės inicijuoti tyrimą [33]. *Cour de Cassation* (CAR aukščiausiosios instancijos teismas) 2006 m. balandžio 11 d. priėmė sprendimą, kuriame nustatyta, kad CAR teismų sistema negali efektyviai tirti ir persekioti už nusikaltimus, padarytus CAR, ir tik TBT gali užtikrinti tinkamą situacijos tyrimą ir taikyti atsakomybę kaltiems asmenims[15]. Tačiau prokuroras daugiau nei dvejus metus po situacijos perdavimo ir metus nuo *Cour de Cassation* sprendimo nepriėmė situacijos ir nepradėjo oficialaus tyrimo. Tuo metu vyko CAR prezidento rinkimai ir galbūt politinė situacija šalyje taip pat turėjo įtakos delsti[16]. CAR 2006 m. rugsėjo 27 d. pateikė skundą dėl prokuroro neveiklumo Ikiteisminio tyrimo kolegijai, kuriame prašė, kad prokuroras pateiktų atsakymą, ar inicijuos tyrimą, bei imtųsi veiksmų apsaugoti aukas, liudytojus ir įrodymus [34]. Ikiteisminio tyrimo kolegija nurodė, kad preliminarus tyrimas turi būti atliktas per protingą terminą, pabrėžė, jog Kongo ir Ugandos situacijų preliminarus tyrimas buvo baigtas per šešis mėnesius, ir nurodė ne vėliau nei 2006 m. gruodžio 15 d. pateikti ataskaitą apie jau atliktus veiksmus bei įvertinti galimą veiksmų pabaigos datą [29]. Tačiau prokuroras argumentavo, jog teisinis pagrindas įsikišti į prokuroro veiklą atsiranda tik pagal Statuto 53 straipsnio 3 dalį dėl prokuroro sprendimo netęsti tyrimo ar persekiojimo. Kadangi nebuvo priimtas sprendimas pagal Statuto 53 straipsnio 1 dalį, kontroliuoti prokuroro diskrecijos Ikiteisminio tyrimo kolegija neturi teisinio pagrindo. Vis dėlto buvo pateikta labai bendra CAR situacijos apžvalga ir nurodyta, jog „artimiausioje ateityje“ sprendimas bus priimtas [30]. Sprendimas pradėti tyrimą priimtas po penkių mėnesių – 2007 m. gegužės 22 dieną.

TBT praktika dar neišsprendė klausimo, ar prokuroras privalo kuo greičiau atlikti preliminarų tyrimą ir priimti sprendimą pagal Statuto 53 straipsnį. Aišku, šioje situacijoje būtina įvertinti aukų teisės į teismą užtikrinimą. Be to, nėra aišku, kokias prokuroro neveiklumo kontrolės galias turi

[15] Priimtas 2006 m. balandžio 11 d. Pagal: < http://www.fidh.org/spip.php?article3260 > [prisijungta 2008-02-07]

[16] Vienas iš pagrindinių įtariamųjų Jean-Pierre Bemba buvo kandidatas į prezidentus.

Ikiteisminio tyrimo kolegija. Kol kas pagal Statutą netgi aiškios pareigos informuoti apie tyrimo eigą, kol nepriimtas sprendimas pagal Statuto 53 straipsnį, prokuroras neturi. Tačiau Prokuratūros Teisinių konsultacijų skyrius rekomenduoja Prokuratūrai pačiai nustatyti laikotarpį, per kurį sprendimas pradėti tyrimą turi būti priimtas ir argumentuotai apie jį informuota [I.23, p. 5].

Išvados

Prokuroro vaidmuo TBT procese paprastai apibūdinamas trimis aspektais: nepriklausomumas vykdant tyrimą, svarbių prokuroro priimtų sprendimų teisminė kontrolė ir objektyvumo pareiga [I.22, p. 540]. Diskrecija, sutelkta viename prokuroro asmenyje, pirmiausiai garantuoja jo nepriklausomumą, be to, taip užtikrinamas visos tarptautinės teismo institucijos nešališkumas suinteresuotų valstybių atžvilgiu. Tačiau prokuroro diskrecija yra daug apimanti, todėl turi būti atsargiai sukonstruota ir apribota, kad būtų išvengta ekscesų, galinčių sugriauti viso tarptautinio baudžiamojo teisingumo vykdymą ateityje [I.13, p. 186].

Būtina nepamiršti ir politinio konteksto, nuo kurio prokuroras, nors būdamas visiškai nepriklausoma ir nešališka TBT institucija, negali atsiriboti. Politinių realijų ignoravimas TBT vestų į savižudybę, nes jis būtų ignoruojamas santykiuose su valstybėmis ir galimybėmis įgyvendinti tarptautinį teisingumą [I.20, p. 300].

Prokuroras, įgyvendindamas savo diskreciją, be teisingumo vykdymo, prisideda prie sklandaus TBT veikimo bei realaus egzistavimo keletu aspektų. Pirma, prokuroro diksrecija sudaro sąlygas situacijų atrankai ir taip užtikrina, kad ši teisminė sistema nebūtų perpildyta. Turint galvoje, kad per pirmuosius TBT egzistavimo metus Prokuratūra gavo 499 pranešimus iš 66 skirtingų valstybių [I.31], ir tai, kad prokuroras privalo tirti ne tik kaltinančias, bet ir teisinančias aplinkybes [I.1, 54 str. 1 d. a p.], prokuroro diskrecija iš tiesų reikalinga atrankai užtikrinti. Antra, kaip jau ne kartą buvo minėta, atitinkama prokuroro pasirinkimo laisvė užtikrina jo nepriklausomumą, leidžia išvengti politinių interesų įtakos ir laikytis nešališkumo.

LITERATŪRA

Norminė medžiaga

1. Tarptautinio baudžiamojo teismo Romos statutas, priimtas 1998 m. liepos 17 d. Jungtinių Tautų diplomatinėje įgaliotųjų atstovų konferencijoje, skirtoje Tarptautinio baudžiamojo teismo įsteigimui // Valstybės žinios. 2003, Nr. 49-2165.
2. Rome Statute of the International Criminal Court, adopted and opened for signature on 17 July 1998 by United Nations Diplomatic Conference of Plenipotentiaries on the Establishment of an International Criminal Court [as corrected by the official minutes of 10 November 1998 and 12 July 1999, C.N. 577], A/CONF.183/9,17 July 1998. Prieiga per internetą: <http://www.icc-cpi.int/legaltools> [žiūrėta 2008-02-07].
3. Rules of procedure and evidence, adopted by the Assembly of States Parties first session, New York, 3–10 September 2002. Official Records ICC-ASP/1/3. Prieiga per internetą: <http://www.icc-cpi.int/legaltools> [žiūrėta 2008-02-07].
4. Regulations of the Court, adopted by judges of the Court on 26 May 2004. 5th Plenary Session, The Hague, 17–28 May 2004, Official documents of the International Criminal Court ICC-BD/01-01-04. Prieiga per internetą: <http://www.icc-cpi.int/legaltools> [žiūrėta 2008-02-07].

5. Statute of the International Criminal Tribunal For the Prosecution of Persons Responsible for Serious Violations of International Humanitarian Law Committed in the Territory of the Former Yugoslavia since 1991. Adopted 25 May 1993 by Resolution 827 and last amended 28 February 2006 by Resolution 1786. UN doc. S/RES/827(1993). Prieiga per internetą: <http://www.un.org/icty/legaldoc-e/index.htm> [žiūrėta 2008-02-07].
6. Rules of Procedure and Evidence of the International Criminal Tribunal For the Former Yugosavia. Adopted 11 February 1994 in Extraordinary Plenary Session and last amended 12 July 2007. IT/32/Rev. 40 Prieiga per internetą: <http://www.un.org/icty/legaldoc-e/basic/rpe/IT032Rev40e.pdf> [žiūrėta 2008-02-07]
7. Statute of the International Criminal Tribunal for Rwanda (adopted 8 November 1994 by Resolution 955 and amended). Prieiga per internetą: <http://69.94.11.53/ENGLISH/basicdocs/statute/2007.pdf> [žiūrėta 2008-02-07].
8. 2005 m. gruodžio 12 d. TBT II Ikiteisminės kolegijos sprendimas ICC-02/04-01/05-68. Prieiga per internetą: <http://www.icc-cpi.int/library/cases/ICC-02-04-01-05-68_English.pdf> [žiūrėta 2008-02-06].

Kita literatūra

9. Bergsmo M., Pejic, Comentary to Article 15. In Triffterer O. (ed.) Commentary on the Rome Statute of the International Criminal Court. Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 1999. P. 361.
10. Bergsmo M., Kruger P., Comentary to Article 53. In Trieffterer O. (ed.) Commentary on the Rome Statute of the International Criminal Court. Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 1999. P. 702.
11. Bergsmo M., Kruger P. Art. 54. In Trieffterer O. (ed.) Commentary pn the Rome Statute of the International Criminal Court. Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 1999. P. 701.
12. Brubacher R. M. Prosecutorial discretion within the International Criminal Court // Journal of International Criminal Justice, vol. 2, 2004, p. 71.
13. Côté L. Reflections on the Exercise of Prosecutorial Discretion in International Criminal Law // Journal of International Criminal Justice, vol. 3, 2005, p. 162.
14. Gumbis J. Teisinė diskrecija: teorinis požiūris // Teisė. Mokslo darbai, 2004, t. 52.
15. Gurmendi S. F. The Role of the International Prosecutor. In Roy S. Lee, The International Criminal Court. The Making of the Rome Statute. The Hague: Kluwer Law International, 1999. P. 175.
16. Knoops G. J. A., Theory and Practice of International and Internationalized Criminal Proceedings. Kluwer Law International, 2005.
17. Nsereko D. D. N. Comentary to Article 18 // In Triffterer O. (ed.) Commentary on the Rome Statute of the International Criminal Court. Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 1999. P. 397.
18. Olásolo H. The Triggering Procedure of the International Criminal Court. Martinus Nijhoff, 2005.
19. Olásolo H. The Triggering Procedure of the International Criminal Court, procedural treatment of the principle of complementarity and the role of the Office of the Prosecutor // International Criminal Law Review, vol. 5, issue 1, 2005.
20. Politi M., Nesi G. The Rome Statute of the International Criminal Court. A Challenge to Impunity. Ashgate, 1998.
21. Razesberger F. The International Criminal Court. The Principle of Complementarity. Peter Lang, 2006.
22. Röben V. The Procedure of the ICC: Status and Function of the Prosecutor // Max Planck Yearbook of United Nations Law, 2003, vol. 7, p. 513.
23. The Initiation of an Investigation (Articles 18, 19, 53). Internal Memorandum of the OTP Legal Advisory Section of the ICC. 27 February 2004, MoL 13-04227-1.
24. Triffterer O. (ed.) Commentary on the Rome Statute of the International Criminal Court. Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 1999.
25. Turone G. Powers and Duties of the Prosecutor, in Cassese A., Gaeta P., Jones J. (eds.). The Rome Statute of the International Criminal Court. A Commentary. Oxford, 2002. Vol II. P. 1137.
26. The OTP of the ICC opens its first investigation. Prieiga per internetą: <http://www.icc-cpi.int/press/pressreleases/26.html> [žiūrėta 2007-01-29].
27. The ICC to send its first official visit to the DRC. Prieiga per internetą: <http://www.icc-cpi.int/press/pressreleases/32.html> [žiūrėta 2007-01-29].
28. 11 January 2006 OTP Submission Providing Information On Status of the Investigation In Anticipation of the Status Conference To Be Held on 13 January 2006. ICC-02/04-01/05-76 para 2. Prieiga per internetą: <http://www.icc-cpi.int/library/cases/ICC-02-04-01-05-76_En.pdf > [Žiūrėta 2008-02-09].
29. 30 November 2006 PTC III's Decision Requesting Information on the Status of the Preliminary

Examination of the Situation in the CAR. Prieiga per internetą: <http://www.icc-cpi.int/library/cases/ICC-01-05-6_English.pdf> [žiūrėta 2008-02-07].
30. 15 December 2006 Prosecution's Report Pursuant to PTC III's 30 November 2006 Decision Requesting Information on the Status of the Preliminary Examination of the Situation in the CAR. Prieiga per internetą: <http://www.icc-cpi.int/library/cases/ICC-01-05-7_English.pdf> [žiūrėta 2008-02-07].
31. „Prosecutor will Comment on Communications Received", Press Release, ICC-OTP, 15 July 2003. Prieiga per internetą: <http://www.icc-cpi.int/library/press/mediaalert/pids008_2003-en1.pdf> [žiūrėta 2008-01-26].
32. Registration into a record of proceedings of Statement by Luis Moreno-Ocampo, Informal meeting of Legal Advisors of Ministries of Foreign Affairs, New York, 24 October 2005. Taip pat žr. 3 October 2005 Hearing, Transcript T-02/04-01/05-l-Conf-EN, p. 46-47, ICC-02/04-01/05-67, p. 3.
33. „Prosecutor receives refferal concerning Central African Republic", Press Release, ICC-OTP, 7 January 2005. Prieiga per internetą: <http://www.icc-cpi.int/press/pressreleases/87.html> [žiūrėta 2008-02-09].
34. 2006 m. rugsėjo 27 d. CAR skundas dėl prokuroro neveiklumo CC-01/05-5-Conf.

THE PROBLEM ISSUES OF THE PROSECUTORIAL DISCRETION IN THE ICC

Renata Vaišvilienė

S u m m a r y

The introduction of the *proprio motu* powers possessing Prosecutor within the Statute of the International Criminal Court (ICC) was intended to provide ICC with certain level of independence and ensured effectiveness. The goal of the relatively strong Prosecutor was both to guarantee the proper execution of the international justice and to rely on the inviolability of the State sovereignty. This task was fulfilled in the form of the checks and balances system enshrining wide prosecutorial discretion with the clearly stated control mechanism.

In comparison with the *ad hoc* tribunals where Prosecutor faces judicial checks only on confirmation of charges, ICC Prosecutor's judicial control steps in earlier – in the pre-investigative stage, when the Pre-Trial Chamber has to authorise the commencement of the investigation under the Article 15 of the Rome Statute.

Prosecutorial discretion is mainly regulated by the Articles 13, 15, 18, 53 and 54 of the Rome Statute. These provisions should be analyzed together, because the relatively clear links among them indicate peculiarities of the ICC procedure, for example, articles 15, 18, 53 are using the same wording of „investigation", „reasonable ground" and therefore raises question whether those articles should be applied simultaneously.

The remarkable attention paid to the preservation of the sovereignty of the States, preclusion of the politically motivated procedures and procedural limits of the prosecutorial discretion resulted in the lack of the regulation of the prosecutorial inactivity. So far under the Rome Statute there is no clear duty for the Prosecutor to inform about the status of the preliminary investigation until the decisions under the Article 53 of the Rome Statute is taken.

Political context of the international criminal law should not be forgotten, since the ignorance of the political realities would result in the isolation of the ICC in seeking state support.

Įteikta 2008 m. rugsėjo 1 d.
Priimta publikuoti 2009 m. sausio 16 d.